

GEÇMİŞ DÖNEM ANLAŞMALARINDAN YAKINAN AKP'NİN SAMİMİYETSİZLİĞİ ORTAYA ÇIKTI

YİD'lerden Sonra Yİ'ler İçin Yeni Yasa

Başta Enerji Bakanı olmak üzere Hükümet üyeleri, önceki hükümetler döneminde yapılan özelleştirmeleri sürekli olarak ağır bir dille eleştiriyorlar. Yapılan alım-satım garantili doğalgaz anlaşmalarının Hazine'ye yük getirdiği, buna paralel olarak elektrik fiyatlarının fahiş düzeyde pahalı olduğu, bu sözleşmelerden kurtulmak istendiğinde tahkim başta olmak üzere hukuki yükümlülükler nedeniyle kamuya çok yüksek maliyetler geleceği ifade ediliyor. Ancak Enerji Bakanlığı tarafından son dönemde hazırlanarak Meclis'ten geçirilen ya da taslak halindeki yasa tasarıları incelendiğinde, hükümetin bu eleştirilerinde samimi olmadığı görülmektedir. Nitekim, pek çok yönden kamu zararı içeren YİD ve Yİ sözleşmelerine sahip şirketlere, çeşitli düzenlemelerle yeni yeni haklar tanınmakta, sorundan kurtulmak için atılacak adımlar yerine, bu şirketlerin konumları pekiştirilmektedir.

Elektrik Piyasası Yasası'nda bazı değişiklikler içeren ve içerisinde YİD sözleşmesi imzalayan şirketlere kimi ayrıcalıklar tanıyan yasa, 24 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe girmişti. Hızlı bir şekilde gündeme getirilip

Mülkiyeti kamuya ait olan YİD santrallerini ihale bile yapmaksızın aynı şirketlere devretmek için yasa değişikliği yapan AKP Hükümeti, Yİ sözleşmeleri için de yargının verdiği yürütmeyi durdurma kararlarını geçersiz kılmaya yönelik yasa çıkardı. Her fırsatta geçmiş dönem sözleşmelerinden yakından AKP Hükümeti, bu sözleşmeleri kalıcılaştırırken, enerji alanında yaratılan kaos ortamını derinleştiriyor.

yasalaştırılan yasayla şirketlere yönelik yeni haklar ve benzer ayrıcalıklar getirilmek istenmektedir.

1997 yılında yürürlüğe giren 4283 sayılı Yap-İşlet Yasası sonrasında, bu modelle beş adet santral kurulması için sözleşmeler yapılmıştı. Şirketlerle imzalanan sözleşmelerde, şirketlere alım garantisi verilmiş, zorunlu olarak alınacak bu elektriğin fiyatı ise son derece fahiş düzeylerde belirlenmişti.

Özel hukuk sözleşmesi olarak düzenlenen bu sözleşmelerin iptali istemiyle KİGEM tarafından açılan davalarda, Danıştay 13. Dairesi'nce, "sözleşmelerin kamu hizmeti imtiyaz sözleşmesi niteliğinde olduğu ve Danıştay incelemesinden geçtikten sonra imzalanması gerektiği" belirtilerek, yürütmenin durdurulmasına karar verilmişti.

Daha önceki hükümetler döneminde de karşılaştığı gibi AKP Hükümeti yargı kararını uygulamamayı tercih etmiş, bunun için geçersiz olacağı başından itibaren bilinmesine karşın Bakanlar Kurulu'nca bir prensip kararı alınarak, Yİ'lerin sistemde kalmaya devam etmesi sağlanmıştır.

Danıştay 13. Dairesi, yap-işlet sözleşmesiyle yapılan santrallerden geçen yıl İzmir ve Adapazarı, bu yıl da Ankara doğalgaz çevrim santralleri için yürütmeyi durdurma kararı vermişti. Bakanlar Kurulu ise 22 Ağustos 2005 tarihinde aldığı prensip kararıyla bu sözleşmelere ilişkin yargının verdiği yürütmenin durdurulması kararının uygulanmamasını öngörmüştü.

Bakanlar Kurulu'nun bu prensip kararı da yargı önüne götürüldü ve Danıştay tarafından yürütülmesi durduruldu. Daha önceki yargı kararlarının uygulanmamasına yönelik prensip kararlarında olduğu gibi bu prensip kararının da geçersiz olacağı bilinmesine karşın, Yİ sözleşmeli santrallerin devrede kalması için zaman kazanılmıştır.

Hukuksuzluk Yasal Hale Getiriliyor

Enerji Bakanlığı tarafından hazırlanan son yasa tasarısı taslağı ise AKP milletvekillerinin teklifi olarak TBMM gündemine getirilmiş ve Meclis'in tale tale girmesinden önceki son saatlerde yasalaştırılmıştır. Bu yasa, Danıştay kararını tamamen devre dışı bırakacak bir düzenlemeyi içermektedir. Yasanın yürürlüğe girmesiyle, kamuya ağır yükler getiren Yİ santrallerinin aynı şekilde üretime devam etmeleri sağlanacaktır.

Öncelikle yasa ile Yİ sözleşmeleri, geriye dönük bir düzenleme yapılarak "özel hukuk hükümlerine tabi" kılınmak istenmektedir. O dönemdeki mevcut yasal düzenlemeler buna izin vermediği gibi mevcut hukuki çerçeve içinde bakıldığında da elektrik üretim hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu, bu nedenle imtiyaz sözleşmesi dışına çıkarılarak, özel hukuk hükümlerine tabi kılınmasının mümkün olmadığı açıktır. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın bugüne kadar verdiği pek çok karar da bu yöndedir. Yİ sözleşmelerine ilişkin verilen son yürütmeyi durdurma kararında, "4283 sayılı Kanun ile düzenlenen ve Yap-İşlet modeliyle getirilen üretim şirketlerince mülkiyetleri kendilerine ait olmak üzere termik santral kurulması, işletilmesi ve enerji satışı hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu yadsınamaz" denilmektedir.

Yapılmak istenen düzenleme, kamu hizmetlerine yönelik olarak yaratılan "idari sözleşme-özel hukuk sözleşmesi" tartışmasından öte kamu zararına işleyen yapının içinden çıkılmaz bir hale dönüştürülmesine neden olacaktır.

Sorunun temelinde kamu zararına ve tüketicilere pahalı elektrik olarak yansıyan bu sözleşmelerden kurtulma niyetinin olup olmadığı yer almaktadır. İktidardakilerin her fırsatta yakındıkları bu geçmiş dönem sözleşmelerden en

azından Yİ'ler için yargı kararıyla kamu açısından büyük bir fırsat doğmuş görünmektedir. Ancak bunu kamu lehine bir fırsata dönüştürmek yerine kamu zararına olan mevcut durumu yasal çerçeveye oturtma arayışı sürdürülmektedir. Bunun gerekçesi de Yİ'lerin ürettiği elektriğin toplam Türkiye'nin elektrik üretiminin yüzde 20'sinden fazlasını karşıladığı, Türkiye'nin ve özellikle İzmir gibi bazı bölgelerin elektriksiz kalacağı biçiminde ileri sürülmektedir. Oysa yargının verdiği karar dikkate alınarak şirketlerle kamunun eli güçlü bir şekilde masaya oturma şansı bulunduğu gibi, üretimin kamu eliyle sürdürülmesi de olanaklıdır. Yatırımların tamamen özel sektörün inisiyatifine bırakıldığı bu dönemde ortaya çıkan arz güvenliği kaygıları da dikkate alındığında, tercih edilmesi gereken yöntem de kendisini ortaya koymaktadır.

Yapılmak istenen düzenleme, hükümetin bugüne kadar enerji alanına ilişkin olarak öne sürdüğü "Elektrik Piyasası Kanunu'nda öngörülen şeffaf ve rekabetçi piyasa yapısına ulaşılabilmesine ilişkin geçiş dönemi çalışmalarına devam edilirken, uygulamada karşılaşılan aksaklıkların giderilmesine de çalışılmakta" olduğu amacıyla da çelişki oluşturmaktadır.

Çünkü yapılan düzenleme söz konusu aksaklıkları gidermek bir yana, bu aksaklıkların kalıcılaştırılmasını öngörmektedir.

Yasada yapılan düzenlemeye göre Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş.'ye yasanın yürürlüğe girmesinden itibaren 3 ay içinde başvuran Yap-İşlet Sözleşmeli santrali bulunan şirketlerle, önceden imzalanmış sözleşmenin yerine geçmek üzere "aynı hüküm ve şartları ihtiva eden özel hukuk hükümlerine tabi sözleşme" imzalanacaktır. Yasada, kamu zararı içeren sözleşme hüküm ve şartlarının hiçbir şekilde değiştirilmeyeceğine ilişkin şu düzenleme yer almaktadır:

"...bu kanun hükümlerine göre daha önce imzalanmış sözleşmeler ile ilgili olarak, verilmiş olan Hazine garantileri, mütalaa, protokol, açıklama tutanağı, bildiri, muvafakat, taahhütnameler ve Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş ile ilgili üretim şirketleri arasında imzalanan doğalgaz satış sözleşmeleri herhangi bir işleme gerek kalmaksızın içerdiği hüküm ve şartlarla yenilenmiş sayılır."

Böylece Yİ modeliyle yapılmış santraller için şirketlere konumlarını koruma güvencesi sağlanmaktadır.

Bugüne kadar AKP Hükümeti, enerji alanında ne geçmiş dönemin yarattığı kamu zararına olan yapıyı değiştirmeye yönelik bir adım atmış, ne de bütünlüklü bir politika ortaya koyabilmiştir. Doğalgaz anlaşmalarında Rusya'yla yeniden masaya oturmuş,

görüşmeler Türkiye'nin geçmiş dönemden de daha pahalı doğalgaz almasıyla sonuçlanmıştır. Hükümet, yerli kaynaklara yönelineceğini vaad etmiş; oysa gelinen noktada elektrik üretiminde dışa bağımlılık (doğalgaz başta olmak üzere) artmıştır. YİD sözleşmeleriyle santral kuran şirketlerle masaya oturulmuş; sonuçta bu sözleşme sahiplerine ihalesiz, arsa bedeline, mülkiyeti kamuya ait tesislerin devredilmesi için yasa çıkarılmıştır. Yİ sözleşmelerinin yürütmesini Danıştay durdurmuş; AKP Hükümeti Danıştay kararını uygulamamak için prensip kararı çıkarmıştır. Prensip kararının da yürütmesi durdurulmuş; bu kez de yargı kararını tamamen yok sayan bir düzenleme yasalaştırılmıştır. Enerjide kamunun yatırımlardan çekilmesi süreci AKP Hükümeti ile perçinlenmiş, bu alanda "kamu hizmeti" kavramını bile yok sayan liberal ülkeleri de aşan ser-

best piyasa savları geçerli kılınmıştır. Sonuç, ülke için arz güvenliği tehditi yaratılmıştır. Bu tehdit karşısında yerli kaynak söylemlerini de unutan AKP, çözümü lobilerin pazarladığı nükleer santraller olarak halka dayatmakta bulunmuştur. EPDK'nın hiçbir yetkisi olmadığı halde verdiği lisanslar yargı kararıyla iptal edilmiş; yine AKP bu kararları yok sayacak düzenlemeler yapmak arayışına girmiştir.

Siyasal iktidarın ve Enerji Bakanlığı'nın, temel kamu hizmeti olan elektrik üretim, iletim ve dağıtım hizmetlerini kamu yararına uygun bir plan ve program dahilinde, kesintisiz, ucuz ve kaliteli bir şekilde sunmak için her türlü kamusal tedbiri alması gerekmektedir. Gündeme getirilen yasa tasarıları derhal geri çekilerek, gerçekleşen kamu zararları sonlandırılmalı, arz güvenliğini garanti altına alacak düzenlemeler yapılmalıdır.

